לא יגמור ורבי אלעזר אמר רבי אלעזר היא דתנן חלות דבש שריסקן בערב שבת ויצאו מעצמן אסור ורבי אלעזר מתיר ור' יוסי בר חנינא מ"ט לא אמר כרבי אלעזר אמר לך התם הוא דמעיקרא אוכל ולבסוף אוכל הכא מעיקרא אוכל והשתא משקה ור' אלעזר אמר לך הא שמעינן ליה לר' אלעזר דאפילו זיתים וענבים נמי שרי דהא כי אתא רב הושעיא מנהרדעא אתא ואייתי מתניתא בידיה זיתים וענבים שריסקן מערב שבת ויצאו מעצמן אסורין ר' אלעזר ור"ש מתירין ורבי יוסי בר חנינא ברייתא לא שמיע ליה ור' אלעזר מ"ט לא אמר כר' יוסי בר חנינא אמר לך לאו איתמר עלה אמר רבא בר חנינא אמר רבי יוחנן במחוסרין דיכה דכ"ע לא פליגי כי פליגי במחוסרין שחיקה והני נמי כמחוסרין דיכה דמו הורה רבי יוסי בר חנינא כרבי ישמעאל שמן של בדדין ומחצלות של בדדין רב אסר ושמואל שרי הני כרכי דזוזי רב אסר ושמואל שרי א"ר נחמן עז לחלבה ורחל לגיזתה ותרנגולת לביצתה ותורי דרידיא ותמרי דעיסקא רב אסר ושמואל אמר מותר וקמיפלגי בפלוגת' דר' יהודה ור' שמעון ההוא תלמידא דאורי בחרתא דארגיז כרבי שמעון שמתיה רב המנונא והא כר' שמעון סבירא לן באתריה דרב הוה לא איבעי ליה למיעבד הכי הני תרי תלמידי חד מציל בחד מנא וחד מציל בארבע וחמש מאני וקמיפלגי בפלוגתא דרבה בר זבדא ורב הונא: **מתני'** אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד יום אין נותנין פת לתנור עם חשכה ולא חררה על גבי גחלים אלא כדי שיקרמו פניה מבעוד יום רא"א כדי שיקרום התחתון שלה משלשלין את הפסח בתנור עם חשכה ומאחיזין את האור במדורת בית המוקד ובגבולין

לא יגמור. אסור להניחם מבעוד יום תחת כובדן כדי לגמור משתחשך: **ור' אלעזר אומר.** הוא ר' אלעזר בן פדת דהוא אמורא: **ר' אלעזר היא.** הוא ר' אלעזר בן שמוע סתם ר' אלעזר של משנה וברייתא: **חלות דבש.** שהכוורת רודה ועשויין כמין חלות של שעוה והדבש בתוכן: **שריסקן.** כיתתן: **אסורין.** לאותו שבת באכילה: דבש לאחר שזב מן החלות נמי אוכלא הוא הלכך ליכא למיגזר ביה שמא יסחוט משתחשך דלא שייכא ביה סחיטה: **הכא.** זיתים וענבים דמתני' דמעיקרא אוכלא והשתא משקה איכא למיגזר שמא יסחוט משתחשך דהא ודאי סחיטה היא: **ור' יוסי בר חנינא.** הך ברייתא דקתני דפליג ר' אלעזר אף בזיתים ובענבים לא הוה שמיע ליה ומההיא דחלות דבש שהיא משנה בפרק חבית שנשברה לא הוי מצי לדמויה למתני' משום פירכא דלעיל: **במחוסרין דיכה כ"ע לא פליגי.** דאסירי דטעינתן היא גומרת ומאלא הכל עשוי בשבת: **שחיקה.** יותר מדיכה לשון או דכו(ל) במדוכה (במדבר יא). ורבותי גורסין כי פליגי במחוסרין סחיטה שנידוכו יפה ואין טעינתן גומרת אלא סחיטה. ולמאן דגרים שחיקה טעינתן שוחקתן והני דמתני' מחוסרין דיכה הן וטעינתן היא דיכתן היא שוחקתן היא סוחטתן והא ר' ישמעאל מודה דאסור: **שמן של בדדין.** איידי דאיירי בבית הבד נקט ליה שמן המשתייר בזוית הבד תחת הטעינה והוא ניתן לבדדין וכן מחצלות של בדדין שמכסין בהן את הזיתים: **רב אסר.** לטלטולי משום מוקצה דרב סבר כר' יהודה במוקצה ושמואל סבר כר"ש דלית ליה מוקצה והכי אמרינן כמי שהחשיך(מ): **כרכי דזוזי.** זוג של מחצלות שמכסים בהן את פרגמטיא של ספינה וזוזי לשון זוג לפי שהן שתים ועשויות כאהל. ובתשובות הגאונים מצאתי כרכי דזוזי(א) ומפרש שהוא לשון ספינה בלשון ארמי: **עז.** העומדת לחלבה: **וכן רחל.** העומדת לגיזתה: **ותורא דרידיא.** העומד לחרישה: **ותמרי דעיסקא.** העומדין להוליכן לסחורה למקום אחר: **פלוגתא דר' יהודה כו'.** דלר' יהודה דאית ליה מוקצה בפרק אחרון (דף קנו:) אסור לשוחטן ביום טוב אלא אם כן הזמינן מבעוד יום ולר' שמעון שרו: **חרסא.** שם מקום: **דארגיז.** אדם אחד היה מאנשי שכנה לאותה העיר ורב המנונא דר בה ועדיין מערת קבורתו קיימת שם *כך מצאתי בתשובה: **והא כר' שמעון סבירא לן.** השתא כדלקמן(נ) ואמאי שמתיה: **חד מציל.** אוכלין ומשקין מפני הדליקה הרבה לאכל המעורבת: **בחד מנא.** כדתנן(ס) מצילין סל מלא ככרות ואע"ג שיש בו מאה סעודות: **וחד מציל בארבע וחמש מאני.** אלא שמקפלן כולן לתוך כלי גדול ונושאן בפעם אחת: **וקא מיפלגי כו'.** בפרק כל כתבי הקדש(ס): **מתני' חררה.** עוגת רצפים (מלכים א יט) פוגאצ"ה בלע"ז: **יקרמו.** כמו קרום קרוסטי"ן בלע"ז: **התחתון.** מפרש בגמרא: **משלשלין את הפסח כו'.** והוא נצלה והולך משתחשך. ואע"ג דבעלמא אין צולין כדאמרן הכא שרי דבני חבורה זריזין הן ומדכרי אהדדי ולא אתו לחתויי בגחלים: **ומאחיזין את האור.** מעט מעט בעצים של מדורת בית המוקד שהיתה בעזרה והיא מתבערת והולכת משתחשך ולא חיישינן שמא יהו כהנים צריכין להבעירה משתחשך כדמפרש בגמרא: **בית המוקד.** לשכה גדולה היא שהכהנים מתחממין שם במדורת אש הנסקת תמיד מפני שמהלכין יחפים על רצפת שיש בעזרה כדאמרי' בזבחים (פ"ב דף כד.) הואיל ורצפה מקודשת דכתיב(ע) ביום ההוא קדש המלך [את] תוך החצר וכלי שרת מקודשין דכתיב(פ) וימשחם ויקדש אותם מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת אף רצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה:

ובגבולין

שמן של בדדין. פ"ה המשתייר בזוית בית הבד וקשה לר"י למה לו להזכיר כאן דין מוקצה ועוד דלמה יהיה השמן מוקצה ותירץ ר"י דקאי אלעיל דקאמר דאם טען בית הבד מבעוד יום והשמן זב והולכת כל השבת רב אסר אותו שמן משום מוקצה דהוי נולד גמור דמחמת קורות והעיגול שעליו לא היה ראוי בין השמשות לאכילה אע"ג דע"מ כן הניחו וסמך על זה שיזוב כל השבת כיון דאין משקין בעולם האי סמיכה לאו מידי הוא והוי נולד גמור ולא דמי לקדרה חייתא דשרי אע"ג דבין השמשות לא חזי לאכילה דהתם כיון דהבשר בעולם מהני דע"מ כן מניחה וכן מעיינות הטובעות ככר הם בעולם וכן זולת קטן שהיה ככר במעיו מהני בהן סמיכה ולא דמי לזיתים וענבים שריסקן מבעוד יום וכן השום והבוסר שריסקן מבערב דהתם חזו מבערב לאכילה אבל הכא דלא חזו בין השמשות לאכילה והמשקה אינו בעולם הרי נולד גמור ואסור לרב וא"ת בפ"ב לקמן (דף כט.) דאמר רב אכל תמרי ושדא קשייתא לחיותא מאי לאו בפרסייתא ולא קבלה לא בארמייתא וקבלה והשתא היכי המ"ל דהוי פרסייתא והא רב אסר נולד הכא ויש לומר דה"פ מאי לאו בפרסייתא ולא קבלה משום דלא חשיבא ליה רב נולד כיון דמעיקרא גרעין והשתא גרעין אבל הכא שמן הבלוע בזיתים כל זמן שלא יצא הוי נולד גמור ולא הוי משקה:

ושמואל שרי. תימה דבס"פ נוטל (לקמן קמג.) אמרי' דשמואל הוה מטלטל גרעיני פרסייתא אגב ריפתא פי' בשולות כל צרכן שאין נשאר מן האוכל עליהם כלל וכיון דשרי נולד כר"ש בלא ריפתא נמי לישתרי ותירץ ר"ת דשמואל מחמיר על עצמו היה לפי שהיה אדם חשוב וכן מוכח סוגיא התם דאמר אביי אי לאו דאדם חשוב הוא: **הני** ברכי דוזי רב אסר. לטלטל משום מוקצה תימה דבפ' מפנין (לקמן דף קכח.) אמרינן דרב במוקצה לאכילה סבר לה כר' יהודה ובמוקצה לטלטל סבר לה כר"ש והכא אוסר לטלטל לכרכי דוזי ומפרש ר"ת דכרכי דוזי *הן מוקצה מחמת מיאוס א)כגון בגדים ומחצלות שמכסין בהם דגים ושאר דברים המלכלכין אותם והתם דקאמר רב דבמוקצה לטלטל סבר לה כר"ש במוקצה שמקצה האדם מדעתו לעיסקא לאוצר שאין בו מיאוס והא דאמר בפרק בתרא (דף קנו:) דאף רב ס"ל כר' יהודה מדכרכי דוזי דרב אסר מפרש ר"ת דנבילה המתנבלת בשבת מוקצה מחמת איסור הוא דאף לכלבים אינו ראוי מחיים ומוקצה מחמת איסור חמור ממוקצה מחמת מיאוס והא דאמר בפ"ק דחולין (דף יד:) כשמעתא וסבין חבריא למימר מתני' ר' יהודה היא אימור דשמעת ליה לרבי יהודה במוקצה מחמת מיאוס במוקצה מחמת איסור מי שמעת ליה דיחוי בעלמא הוא ולפי המסקנא נאמר דמוקצה מחמת איסור טפי חמור תדע דהא קאמר התם אימור דשמעת ליה לר' מאיר במבשל דראוי לכוס שוחט דאינו ראוי לכוס מי שמעת ליה משמע דלית ליה לר' מאיר מוקצה מחמת איסור ובפרק כירה ר)משמע דלית ליה מוקצה מחמת מיאוס גבי מטלטלים נר חדש אבל לא ישן ר' מאיר אומר כל הנרות מטלטלים חוץ מן הנר שהדליקו בו באותו שבת: **וחד** מציל בארבע וחמש מאני. פי' בקוטרם ומקפלן כולן בתוך כלי אחד ונוטלן בבת אחת ואין נראה לר"ת דבפ' כל כתבי (לקמן דף קכ.) לא פליגי אמוראי בהא דבעיא היא ופשיט דככה להציל דמי ושרי לכ"ע ומפרש ר"ת דחד מציל בחד מנא אפי' מאה סעודות אבל בארבע וחמש מאני כגון להציל ולחזור ולהציל אפי' באותו חצר לא וחד מציל בד' וה' מאני לאותו חצר ובהא פליגי התם רבה בר זבדא ורב הונא:

איבעיא

עין משפט
נר מצוה

קנ א ב מיי' פרק כ"ג מהלכות שבת הלכה יג טור שו"ע או"ח סימן שכא סעיף יט:

קנא ג מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה יד:

קנב ד מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה ט:

קנג ה מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה יד סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שי סעיף ב:

קנד ו מיי' פ"ג מהל' שבת הלכה טו סמג שם טור שו"ע או"ח סי' רנד סעיף ב:

קנה ז מיי' שם הלכה יח טור שו"ע שם סעיף ה:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כרכי דוזי וכו' הגאונים מצאתי כרכי דזוזי. נ"ב ולי נראה דלגירסת כרכי דזוזי יותר מתיישב לפרשו מלשון זוג כמו [illegible] אלדים בזוג דס"פ מפנין:

◆

מוסף רש"י

חלות דבש שריסקן. מאחר שמרוסקין הדבש זב מאליו מתוך השעוה ואין דבך לפותחו, הלכך ר' אליעזר מתיר וחכמים אוסרין, גזירה אטו שאינן מרוסקין, דילמא מרסק להו (לקמן קמג.). **משלשלין את הפסח בתנור.** לצלותו, והוא יצלה מאליו (עירובין קג.).

◆

תוס' ישנים

א) הקשה הר"ם מה צריך להעמיד במוקצה מחמת מיאוס יעמיד אותו במוקצה משום סחורה אכל:

◆

רב נסים גאון

אמר רב נחמן עז לחלבה ורחל לגיזותה. כולה פלוגתא דר' יהודה ור"ש ונתבאר פלוגתם במוקצה, ועיקר דבריהם בפרק כירה (דף מד) דתנו רבנן מטלטלין נר חדש בשבת אבל לא ישן דברי ר' יהודה, ר"ש אומר כל הנרות מטלטלין בשבת חוץ מן הנר הדולק בשבת, כבתה מותר לטלטלה. ובפסקא דתניא (דף קנו) מחתכין את הדילועין לפני הבהמה כו', ואמרי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בכולה שבת הלכה כר"ש לבר ממוקצה מחמת כו', ובמקומות הרבה מן התלמוד תמצא פלוגתן. והנה תמצא עיקר פלוגתן לדבריהן אין מוקצה לר"ש אלא גרוגרות וצימוקין. ופירוש טעמא הא מילתא בגמרא דבני מערבא במסכת יום טוב (ופרק המביא ה"א) ובמסכת מעשרות (פ"א) אמר רב שמואל בר סוסרטא מפני שמסריחות בנתיים. הנך תרי תלמידי מר מציל בחד מאנא ומר מציל בתרי תלתי מאני, קמיפלגי בפלוגתא דר' אבא בר זבדא ורב הונא. פליג ר' אבא בר זבדא ורב הונא בפרק כל כתבי הקודש (דף קכ) דתנן מצילין סל מלא ככרות כו', ואמרינן אמר רב הונא לא קשיא כאן בבא להציל כאן בבא לקפל ר' אבא בר זבדא אמר רב כאן לאותה חצר כאן לחצר אחרת.

סליק פירקא קמא

מסורת הש"ס

א) לקמן קמג, ב) שם קמה. ג) לקמן קמ. עירובין יט: פסחים קה: ביצה מב. ערכין ג., ד) לקמן קנו: ה) פ"א דמעשרות, ו) לקמן קכ., ז) [בעל' יט:], ח) פ"ח מעשרות, ט) לקמן ל: י) [ע' תוס' מנחות עה: ד"ה מורסא], כ) עירובין קג., ל) [תרגום י"ב שחוק], מ) לקמן קנו:, נ) לקמן קכ., ס) דף לג., ע) [מלכים א יט], פ) [ויקרא ח], צ) נ"ל ינרשה לר"י וכ"ה בתוס' ישנים, ק) שלא ילא הוי משקה לא הוי נולד גמור וכ"ה בתוס' ישנים, ר) [דף מד.]

◆

גליון הש"ס

גמ' דמעיקרא אוכל. עי' כתובות פ"ג מ"ה דעקינין: שם ותמרי דעיסקא רב אסר ושמואל כו'. עי' הר"ן [illegible] פלוגתא דר"י ור"ש דר"י אית ליה מוקצה ור"ש לית ליה מוקצה: רש"י ד"ה דאריגיז וכו'. כך מצאתי בתשובה. ועי"ע רש"י בעירובין דף סג ע"א ד"ה לאדנינה: תוס' ד"ה שמן של בדדין. וכן צואת קטן. לקמן דף קכ"א ע"ב ד"ה הני: שם ד"ה הני כרכי. [illegible] ביאים. עי' תוס' לקמן דקל"ט ע"ב ד"ה אלו דניסרא:

◆

לעזי רש"י

פוגאצ"ה [פורטו"ל]. עוגה שנאפית בגחלים.

קרושטי"ן [קרוסטי"ר]. קרום (הלחם).

◆

רבינו חננאל

אוקמה רבי יוסי בר חנינא לר' ישמעאל. ור' אלעזר בן פדת אוקמה לר' אלעזר בר' שמעון. חלות שריסקן. פירשנוהו בפ' חבית שנשברה כי שם מקומה. הורה ר' חנינא [כר'] ישמעאל. שמן של בדדין רב אסר ושמואל שרי. פירוש שמן הנמשך מתחת קורות בית הבד רוב בשבת אסור באכילה (ובשבת). ומחצלות המוקצות למלאכה בית הבד אסור לישב עליהן כרב. פי' כרכי דוזי, מחצלות סדורות שתים שתים זוגות זוגות, והן עשויות לסחורה להשתלח בספינות, אסור להתירן בשבת ולישב עליהן, אמר רב נחמן עז לחלבה ורחל לגיזותה ותרנגולת לביצתה ותורי דרידיא ותמרי לעיסקא, פלוגתא דר' יהודה ור' שמעון. פי' כל אלו שהעמידו לדברים הללו ולא העמידו לאכילה עכשיו אם ביקש לזכל מן התמרים הללו בשבת, או העז והרחל וכיוצא בהן לשוחטן ביו"ט מותר, וקיי"ל הלכה כר"ש דלית ליה מוקצה אלא גרוגרות וצימוקים בלבד. הנהו תרי תלמידי חד מציל סל מלא ככרות אפילו באותה חצר בחד מנא כרב הונא, וחד מציל בד' מאני כר' אבא בר זבדא, וחלוקת רבי אבא בר זבדא ורב הונא בפ' כל כתבי הקודש. צלית בשר וביצה, אסיקנא